

Volkman Israel (1636-1706)

Wybitny botanik z Legnicy

Urodził się w niespokojnych czasach wojny trzydziestoletniej, 6 grudnia 1636 roku w Mikołajowicach (Nikolstadt) koło Legnicy, w rodzinie miejscowego pastora, Johanna Volkmana. Ponieważ wojsko i zbrojne bandy uczyniły w owym czasie tamtejsze okolice bardzo niebezpiecznymi, rodzice wysłali go dla bezpieczeństwa do Legnicy, dokąd sami przenieśli się z resztą dzieci, gdy żołnierze kolejny raz zaczęli plądrować Mikołajowice. W wieku 8 lat Israel Volkman stracił ojca. Gdy w roku 1650 ukończył naukę w legnickiej szkole miejskiej, jego opiekun wysłał go celem dalszego kształcenia do Gimnazjum św. Elżbiety we Wrocławiu. W roku 1655 rozpoczął studia medyczne w Lipsku, gdzie nawiązał podtrzymywane później kontakty z przyrodnikami tej miary, co Amman, Rivinus, Volckamer i Commelin. Pięć lat później udał się do Padwy, gdzie prowadził badania południowoeuropejskiej flory i uzyskał stopień doktora medycyny.

Z dyplomem powrócił do Legnicy i otworzył tu praktykę lekarską. Ożenił się z Urszulą Marianną Schulthess, która urodziła mu dziewięcioro dzieci. Po jej śmierci ożenił się z Joanną Elżbietą Lange, z którą nie doczekał się żadnego potomstwa. Cały wolny czas poświęcał na studia botaniczne, przy czym starał się poznać florę nie tylko najbliższych okolic Legnicy, ale i innych części Śląska, szczególnie gór. Z biegiem lat zgromadził też w swoim ogrodzie pokaźną liczbę roślin egzotycznych, które szczegółowo badał i obserwował. Rośliny te zdobywał dzięki rozległym kontaktom ze słynnymi ogrodami Holandii i Niemiec, a także wieloma przyrodnikami ze Śląska i spoza jego granic. Zdobywszy rozległą wiedzę botaniczną postanowił w roku 1662 zestawić katalog wszystkich znanych mu roślin i opublikować go w formie serii barwnych albumów. W katalogu tym wykonanym z natury rysunkom roślin towarzyszyć miały zestawy synonimów ich nazw spotykanych u znanych mu wcześniejszych autorów oraz przytaczane przez nich informacje na temat ich zastosowania, szczególnie medycznego. Pracę nad dziełem „Phytologia magna” rozpoczął w roku 1666 i do roku 1685 napisał 5 tomów – każdy z tych tomów liczył średnio 300 kart. Rysunkom liści, kwiatów i owoców poszczególnych roślin towarzyszyły rysunki pojawiających się na nich chrząszczy, motyli i ich gąsienic oraz innych owadów. Od roku 1686 dzieło kontynuował jego syn, Georg Anton, jednak w kolejnych czterech tomach często pojawiał się jeszcze charakter pisma ojca i właściwy mu sposób rysowania. Wędrowki po Śląsku kontynuował do późnej starości. W Karkonoszach po raz ostatni był z synem w lipcu 1702 roku, gdy oberwanie chmury spowodowało wielką powódź i wobec załamania się pogody z trudem odnaleźli drogę powrotną. Zmarł 5 lutego 1706 roku w Legnicy.

Jego syn, Georg Anton, w roku 1718, w dwanaście lat po śmierci ojca, ukończył ostatni, dziesiąty tom „Phytologia magna”. Dzieło, nad którym ojciec i syn pracowali ponad 50 lat, z uwagi na wysokie koszty, których wymagało jego wydanie, ze względu na związane z jego ewentualnym drukiem trudności techniczne, głównie jednak z powodu niewielkiego w owym czasie zainteresowania pracami tego rodzaju, nie znalazło wydawcy. Po śmierci Georga Antona Volkmana szybko zostało zapomniane i przeleżało ponad 100 lat w bibliotece dworskiej w Dreźnie, nie budząc niczyjego zainteresowania. Przypomniane zostało dopiero w roku 1832 przez H. R. Goeperta, zaś szczegółowiej zbadał je i opisał, zwłaszcza w zakresie flory Śląska, dopiero T. Schube w roku 1890. Dzięki tym badaniom wiemy, że Volkmannowie opisali 91 nie znanych wcześniej gatunków roślin dziko rosnących na Śląsku.

Źródła:

1746. Zedlers Universal-Lexikon. Leipzig und Halle. Bd. 50. S. 393-394.
Goepfert H. R. 1832. Über ältere schlesische Pflanzenkunde. Schl. Prov. Bl. 96. S. 199-203.
Neumann H. 1922. Mitt. Geschichtsver. Liegnitz. S. 246-262.
Neumann H. 1922. Ber. Ver. Schles. Ornith. 7. S. 43-45.
Peuker J. G. 1788. Kurze biographische Nachrichten der vornehmsten schlesischen Gelehrten. Grottkau. S. 142.
Schube T. 1890. Jber. Schl. Ges. Vaterl. Kultur 68. S. 78-86.
Schube T. 1910. Ibid. 88. S. 61-64.